

Szerkesztői iroda:
Nagyenyeden
A KIADÓHIVATALBAN
hová
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedése
hová
az előfizetések és hirdetések
bérmentesen küldendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

KÖZÉRDEK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:

helyben hához hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt,
félre . . . 2 frt,
negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:

3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.

Nyilttér ora 15 kr.

A fegyenczipar korlátozása.

(B.) A kézműipar Európaszerte válságos helyzetben van mult időbeli állapotához képest. — A gyáripar gondatlan túltermelésének, másfelől a szegénység kisebb-nagyobb fokú terjedésének természetes folyamánya ez. A helyzet azonban nyomtasztóvá főleg ott vált, hol — mint hazánkban — a különböző vámháborúk folytán, még az eddigi fogyasztási piacok is el lettek zárva iparosaink elől!

Az állam társadalmi osztályainak egyik legjelentékenyebb része van sújtva és csak rendkívüli kitartás, fáradhatlan szorgalom s a fősvényesség menő takarékoság útján fogja egy rész kiállhatni a rossz viszonyok nyomtasztó hatását, — a másik, — s talán nagyobb rész, — mely egyenileg nem eléggé képzett s a legcsekélyebb üzleti tőkével sem rendelkezik, kétségtelenül elbukik a létért való küzdelemben.

Ez a helyzet egyik oldala.

A büntető jogtan újabb s humanusabb fel fogása szerint nemcsak meg kell torolni a bünt, hanem a megromlott bűnös lelkületét javítani s ekként büntetése kiállása után, a társadalom hasznos tagjává is kell tenni. — A rossz nevelésen, rossz példák látásán kívül a henyé, munkátlan élet az, mely az életfenntartás ösztönétől vezérelt embert a bűn ösvényére vezeti. — Az életfenntartás szükségletének kielégítése után egyéb indulatok fejlődnek ki s az, ki ma talán csak egy almát lopott, — idő multán — folyton aljasodó természetű vagy indulatai által hajtatva, a legborzasztóbb bűnök fertőjébe süllyed.

A büntetés kiállása alatt tehát egy részt a megromlott lelkületet, az eltempult erkölcsi érzetet kell felkeltetni, másfelől pedig folytonos, célszerű munkáltatás s munkára tanítás által gondolatait el kell vonni régi, rossz eszmekörétől s eszközt adni kezébe, hogy kiszabadulása után, mint munkás ember, hasznos tagja lehessen a társadalomnak.

E célból börtönökben, fegyenczházakban különböző hasznos hajtó munka foglalkozások vannak behozva. A haszon egyrésze a rabtartási költségeket fedezi, másrésze pedig kamatozó tőkét képez a rab számára, mellyel kiszabadulása után megtanult mestersége eszközeit beszerezheti s új életet

kezdehet. Igen természetesen a fegyházi igazgatók belátásától függ a munka nemek megválasztása, melynél — a fegyenc kiképezésén kívül főszűlyt kell fektetni arra is, hogy a munka jövedelmező s ekként a rab tartása s tőkegyűjtése eszközölhető legyen.

És itt jön a fegyenczipar legtöbbször összeütközésbe a mi iparosaink érdekeivel. A fegyenc munka díja és fenntartása sokkal kevesebbet igényel, — mint az iparosoké, kiknek sokszor nagy családról is kell gondoskodni, — következőleg a fegyintézetekben megrendelt munka sokkal kevesebbe kerül s olcsóbban adható ki, mint az a mit, az iparos szolgáltathat, — ki tömegesen nem vásárolhat, anyag készletet 3-ad, negyed kézből, drága percentre, darab számra kap, — míg a fegyintézet vaggon számára hozatja az anyagot s már ezzel is sokkal olcsóbb munkát állíthat elő.

Ez állapoton lehet is, kell is segíteni.

(Vége következik.)

Az 1886—87. iskolai évet bezáró beszéd.

— Tartotta jun. 25-én Makkai Domokos rektor-professor. —

(Folytatás.)

Midőn beszédem elején jeleztem, hogy főiskolánk díszes és kényelmes épületek emelésével, az internatus tökélyesítésével, gyűjteményeink rendezésével versenyzett a tanügy terén az állammal: most egy néhány jellemző vonásból fel kell mutatnom azt, hogy a közoktatási miniszter miként ítéli meg a mi versenyünk eredményét. A ministeri ítélet alapjául természetesen nem egy intézet szolgál, hanem a „kereskedelmi kapcsolatok” általános számok mutatják az „előmenetelt”. Tehát az összes állami és királyi gimnáziumokkal szemben az autonom felekezetek s ezek közt reformált egyházunk gimnáziumai jönnek ítélet alá. Midőn a ministeri jelentés adataiból a legjellemzőbbeket lehető tárgyalagossággal felsorolom: szükségesnek tartom a magam véleményét is nyilvánítani, némely következtetésre nézve, a mely különösen megfigyelendő okulás, vagy helyreigazítás szempontjából.

Ime! a ministeri jelentés adatai és következtetései: Az állami intézetekben szigorubb mértékkel mérnek, mint az autonom felekezeteknél, mert ott az alsóbb osztályokban kevesebb a jeles s a jó osztályzatú tanuló. Ezzel szemben az állami intézetekben az érettségi vizsgán több a jeles osztályzat s kevesebb a bukottak száma. Ebből az a végkövetkeztetés, hogy a felekezetek

„inkább az érettségi vizsgálatra bízzák a tanuló ifjuság osztályozását”.

A mi nézetünk szerint az állami intézetek következetlenül járnak el, midőn szigorú mértékkel mérnek a gimnázium alsóbb osztályaiban. A minisztéri törvény nagyon sok gyakorlati életpályát zár el azoktól, akik gimnáziumi oktatásban nem részesültek. Ha a gyógyszerész segédnek latinul és görögül kell tudnia; ha „vannak gyakoronokok, akik soha sem fognak sebészeti műtétet végezni, mert valaha képtelenek voltak a latin szintaxis szabályainak kellő alkalmazására”: akkor nem szabad szigorúnak lenni s a felekezetek helyesen járnak el a törvényvel szemben.

A felekezetek nem az osztályozást hagyják az érettségi vizsgára, hanem itt ők járnak el túlságos szigorral szintén következetlenül a minisztéri törvényvel szemben.

A statistika kénytelen bevallani, hogy az állami iskolák könyvtárai nem oly gazdagok könyvben, mint a felekezetekéi, de ez a hiány is az állami intézetek előnyére magyarázhatatik. Azt mondja a jelentés, hogy „az állami középiskolák, mint új intézetek, habár csekélyebb, de . . . sokkal értékesebb könyvtárakkal bírnak, mint a felekezeti intézetek.” Ez az állítás nem alaphat beható vizsgálaton, mert más helyen bevallja a „jelentés”, hogy a felekezeti intézetek könyvtáraitól „pontos és részletes adatokkal nem rendelkezik a tanügyi kormány.”

Hát várjon az ítélettel addig, a míg kellő adatokkal rendelkeznek. Különben tekintetbe véve a kormány rendelkezésére álló pénzt és a közoktatási tanács czélszerű utasításait: fel kell tennünk, hogy az állami iskolák könyvtárai a gimnáziumi tanítás czéljainak figyelmes szemelölt tartásával gyarapítottak, s e tekintetben tanulhatnak a felekezetek az államtól, de hogy értékesebbek is volnának az állami iskolák könyvtárai általában, azt elfogadni nem lehet olyan könyvtárokkal szemben, melyek több század alatt nyerték kincseiket.

A magyar nyelvű középiskolákban átlag 54.4% csak magyarul beszél és 45.6% tud valamely idegen nyelvet. Ez a ministeri statistika szerint szomorú állapot s ebben a reformatusok a főhibások, mert ezek iskoláiban 78% csak magyarul tud s „még a három felsőbb osztályban is igen sok olyan tanulóknak kell lennie, a ki a magyaron kívül más nyelvet nem sajátított el.”

Ebből az állami statistika azt akarja következtetni, hogy a magyar tannyelvű iskolák növendékeinek 45.6%-ka valamely középiskolában sajátította el az idegen nyelveket s ebből csak 22% esik a ref. középiskolákra. Ez alaptalan következtetés, mert a dolgot úgy áll, hogy fájdalom! sem az állami, sem a felekezeti magyar

TÁRCZA.**A nagyenyedi református templom**

belsőjének átalakítása 1794. s az ezt követő években

és a templom története az átalakítás befejeztéig.

A nagyenyedi reformátusok lelkében évtizedek óta élénken él azon ohaj, hogy építészeti műbeccsel és történelmi emlékekkel bíró, nagy és díszes templomukat a szükségnek és a jelenkor fejlett izlésének megfelelően restaurálják.

Azt a templomot akarják ők a szükségnek és a jelenkor fejlett izlésének megfelelően restaurálni, mely hosszu négy század viharos eseményeit látta elvonulni s melyek közül, nem egy, fennállását támadta meg; melynek előbb mennyezete, később gyönyörű boltívei alatt a Bethlen-, Kemény-, Teleki-, Radák-, Bánffy-, Zeyk- stb. főúri családok tagjai, a nagy Bethlen Gábor fejedelem által alapított nagyhirű főtanoda hírneves tanárai és mindig jeles fiataltsága, majd az erdélyi ref. status öt egymásután következő derék püspökei hallgatták buzgó áhitattal az Isten igéjének hirdetését, merítették lelkük számára a szükséges erőt, a munkához megkivántató nemes lelkességet s nyertek bánatukban vigaszt.

Az Istennek szentelt ama nagy és díszes hajlékot ohajtanak teljesen restaurálni, melynek falai között tartották meg 1564. ápril havában Erdély rendei, a két nagy és erős protestáns egyház püspökei és más egyház nagyjai azon történelmi nevezetességgel bíró zsinatot, melyen e hazarészben utóljára lett megkísérve Luthernek és Kál-

vinnak az urva csorára vonatkozó eltérő nézeteiknek kiegyenlítése, mi itt sem sikerülvén, következett, hogy a két protestáns felekezet hívei Erdélyben egymástól végleg különváltak s külön egyházakká szervezkedtek; melyben az erdélyi Calvinistáknak 1564-ben első és 1871-ben a régi alapokon fennállott utolsó zsinata tartott meg; mely 1600-ban és 1601-ben Mihály vajda vad és ittas hordáit látta falai között rabolni és gyilkolni; 1658-ban kemény ágynostromot szenvedett a török és tatár hordák részéről; 1704-ben a labonczok tűzétől lángok martalékává lett; 1849-ben a x e n t i hordái által kirabolott, feldulatott és megszenteltelenített.

A főleg Nagyenyed városa nézve fájdalmas emlékü 1848- és 49-ik évek után a templom teljes kijavítására, a vagyontalaná lett és lélekszámban is jelentékenyen megfogyatkozott ref. hívek hosszas ideig komolyan még csak nem is gondolhattak.

Nem gondolhattak, mert ennél sürgősebb teendőként állott előttük: kirabolt, feldult és megszenteltelenített templomuknak egyelőre legalább annyira rendbehozása, hogy abban az isteni tiszteletet megtartathassanak; az elhagyott lelkészi lakoknak, iskolahelyiségnek kiépítése s más jövedelmi czélokra használt, de szintén elhagyott számos épülete ügyének rendezése.

Nem gondolhattak, mert az 1849. január 9-iki katasztrópha megsemmisítette számos épületein kívül az egyháznak csaknem összes ingó vagyonát, miből folyólag a még csak imént vagyonosnak mondható enyedi egyháznak egy ideig nem volt miből egyházi szolgálát fizesse (egyik papját el is bocsátotta) s így új alapok létrehozatalára kellett sürgősen törekednie, ha továbbra is egyház akart maradni s egyházi szolgálát ohajtott tartani.

Szóval azt lehet mondani, hogy az újból alakulás és szervezkedés gondoljai tartak lekötve a vagyoni állásukban teljesen megingott és lélekszámban is tetemesen megfogyatkozott enyedi református hívek figyelmét 1849 után hosszasan.

S mintha az emberi kezek által okozott romlások helyrehozása nem adott volna bővegeesen elég gondot a hívek megritkult és megerőtlenült seregének, a sok nyomorusághoz járult még az is, hogy a nagyenyedi ref. egyház nagyszabású tornyának 1755-ben egészen újból épített fedelét másfél század hosszú időfolyama lassanként annyira megkorhasztotta, miként 1873. őszén három és félezer forintra menő költsékezéssel sietőleg kellett azt kiigazítani, mert már minden órán lehetett félni azon eshetőségtől, hogy a korhadt nagy fedelet még egy csekélyebb erajú légáramlat is ledobja, mi esetleg igen nagy catastrophát vonhatott volna maga után.

Még ez sem volt elég.

Egyik értékes harangja megrepedt. Ezt is újra kellett öntetnie s mindháromt újból rendeznie.

Ismételjük, hogy ilyen súlyos és elszomorító viszonyok között a templom teljes restaurálására, mely ha olyan mérvben vitetnék keresztül, minő mérvű átalakítást azon véghez kellene vinni, milyent ezen monumentalis épület valóban megérdemelt, legalább is 10—15 ezer forintra tehető kiadással járna, a létérti küzdelmeket folytatott egyház 1849 után hosszas ideig komolyan mégcsak nem is gondolhatott, sőt ilyen mérvű kiadásba — bármennyire ohajtható is a kijavítás, — önére nem mehet bele még néhány évig, ha vagyoniilag magát ruinálni nem akarja.

(Folyt. köv.)

középiskolákban nem sajátított el senki semmiféle idegen nyelvet, hanem egyikben több az idegen nyelvű tanuló, mint a másikban. Például az állam iskolában minden 1000-ból 300 zsidó, s összesen 1696 zsidó tanuló az állam vezetése és rendelkezése alatti iskolákban. Ezeket, úgy hiszem, nem a tanárok tanították német nyelvre. S aztán meg kell azt is tekinteni, hogy az állam gimnáziumai Lugoson, Páncsován, Selmeczen, Zomborban s Tresztenán vannak elhelyezve, a miéink pedig holmi Debreczen, Marosvásárhely, NagyKőrös, Kolozsvár Nagynyed s Székelyudvarhely nevű helyeken. S aztán tehetünk mi arról, hogy a legmagyarabb egyház vagyunk s hibánk-e az, hogy nincsen annyi tót, szerb, rusznyák s német tanuló, mint az államnak?

Hát én nem mentem az idegen nyelvek nem tudását, majd a maga helyén meg is róvóm, csak kétségbe vonom, hogy azok tudása mind a középiskolai tanítás eredménye volna, akár az állami, akár a felekezeti iskolákban!

E tekintetben a tanterven kell alapos változtatást tenni. Ha p. u. a magyar állam gimnáziumainak növendéke csak németnyelvű felvételi vizsgálatot bocsátatik valamely katonai intézetbe: akkor a németnyelvet kell minden idegen nyelvtanítás alapjául tenni. S mind a gyakorlati élet, mind az irodalmi oktatás szempontjából az élő nyelveknek más helyet kell elfoglalniok a tantervben.

A statisztika kimutatja, hogy magaviselet tekintetében kifogás alá eső tanuló legkevesebb van az állami, legtöbb a ref. iskolákban számszerint az államnál minden 1000-ból 28, nálunk 30. Feltéve, hogy minden intézetben ugyanazon szabálytalanságokat és kihágásokat egyenlő mértékkel mérjük: biztos következtetést a számokból még ezen esetben sem lehet vonni a különböző kormányzattal bíró iskolák tanulóira nézve. A reformátusoknál többnyire bennlakás van; intézeteink a szülőket helyettesítik s az együttélés természetéből folyó magaviselet is a rovatba vezetettik. Ellenben az állami iskolákban, dacára a leg gondosabb figyelemnek, csak addig eshetik kifogás alá a tanuló magaviselete, amíg az intézet falai közt van. Azután a szülők és szállásadó gazdák itélik meg a magaviseletet s ezek bizonyára nem vezetnek e czímen rovatot. A statisztika utján tehát valami értékkel bíró ítéletet nem alkothatunk a tanuló magaviseletről.

Az autonóm felekezetek fohatósága alatt álló intézetekben sokkal rosszabb (így) volt a korbéli eloszlás, mint az államiakban. Ezt is a statisztika mondja. Kétségtelenül igaz, hogy előny van abban erkölcsi szempontból ha az egy osztályban járó tanuló közt nincs nagy korbéli különbség; a gyakorlati élet szempontjából pedig abban van előny, ha a tanuló rendes életkorban végzi be iskoláit. E tekintetben az állam leginkább elérheti a tökélyt. Hatalmában és természetében lévén, hogy chablon-szerűleg működjék: egyszerűen s minden aggodalom nélkül kirekeszti iskoláiból azon tanulókat, akik a szabályszerű életkort meghaladták, vagy el nem érték. A felekezeti iskolák története tanúságot tesz arról, hogy sok tanuló, aki nagyon korán, vagy nagyon későn kezdte el tanulását: mind a tanúgynek mind az emberiségnek igen derék tagjává vált. Ezért a felekezetek, a statisztika kedvéért nem nivellirozzák a tanulókat úgy, mint a kertész a cserjét, vagy a fásorokat. Bolyai Farkas igen fiatal Brassai Sámuel igen idős volt, mikor az intézet falai közé léptek. Vajjon el kellett volna őket küldeni?

Rosszabbnak tehát csak akkor volna nevezhető a korbéli eloszlás, ha ez erkölcsi rosszat eredményezne intézetünkben, de ebben az esetben nem tűnök meg, mert nem vagyunk rá szorulva, hogy oda nem illő elemekkel népesítsük iskoláinkat.

Még egy hátrányunk van nekünk reformátusoknak a statisztika szerint. Nálunk 1000 óramulasztásból 109 igazolatlan; az államnál csak 21. Nálunk kivált a VII- és VIII-ik osztályban feltűnő sok az óramulasztás. Hát bizony az hibának nagy hiba s összefügg azzal a szabadsággal, melyet mi a két felsőbb osztálynak adtunk volt, midőn bölesészeti osztályoknak neveztük azokat. De tudva azt hogy, mi is rég elszoktattuk tanulóinkat attól, hogy a rosszul értelmezett tanszabadságot igénybe vegyék: azt kell hinnünk, hogy az igazolásoknál nem egyenlő elvek szerint járnak el a különböző intézeteknél. Mi igen szigoruk vagyunk.

A rendkívüli rajz- és műnek-tanításban nekünk ad előnyt a minister. Felszerelésben egy állami intézetre jut 7612 drb, nálunk 7366 drb. 246 drbbal elmaradtunk.

Ennyi előnye van az államnak felettünk azért, hogy egy állami gimnázium átlag 25448 frtba, egy felekezeti pedig csak 17069 frtba kerül. A tanuló is valószínűleg azért tesznek nagyobb előmenetelt az államnál, mert ott egy tanuló átlag 112 frtba, nálunk pedig csak 86 frtba kerül!

A reformált középiskolákban összesen 6310 növendék iratkozott be a múlt évben s ezek 16 teljes és 12 nem teljes gimnáziumban voltak elosztva. Ezen intézetek, mind anyagi, mind szellemi erők tekintetében még nagyon különbözők, — egyházunk kormánya és a hívek áldozatkészsége nagy erőfeszítéssel igyekeznek a kellő színvonalra emelni gimnáziumainkat. Erőforrásaink cse-

kély volta mellett azonban csak fokozatosan halad a fejlődés.

Ezért nem kedvező ránk nézve a statisztika kimutatása. — Az államnál a pénz, hatalom és egységes kormány elenyésztek a különbséget, s magasabb állatlános színvonalat érhetnek az iskolák.

Nem is szükség elfoglaltan és a tényezők helyes mérlegelése nélkül itélnie a kormánynak; a versenyben mindig előjárhat annyival inkább, mert a közvélemény mindig őt tekinti mintának a többiek megítélésében. Ha véletlenül megbuknék az állami tanúgy a felekezetekkel folytatott versenyben: akkor is miniket itélnének el.

Az országnak és a nemzetnek szeme fénye a középiskola. De előnye az, ha több szeme van s több oldalról nézheti hivatását és jövőjét. Legyen egyik szeme a reformált egyház iskolája, mert eddig ezzel látott legvilágosabban!

Theol. intézményeinkről nem szól a ministeri jelentés, mert ezeket nincs mivel összehasonlítani; tanító-képezdekről e helyen én nem szólok.

Sokan vannak, akik azt várják tőlem, hogy a Bethlen-főiskola növendékeinek egy évi működéséről számoljak be. — Ezeknek szólok már most.

Az 1886/7. iskolai évre beiratkozott:

1. a theol. akademiára	72,
2. a gimnáziumba	360,
3. a tanító-képzőbe	61,
az elemi iskolába	261,
összesen	754

tanuló.

Az egész tanuló ifjuság erkölcsi magaviseletéről a mi főiskolánkban egy kissé nehéz feladat a rectornek ítéletet mondani. — Mindenik intézetnek meg van a maga külön igazgatója és tanárkara. Ezek intézik közvetlenül az ifjuság szellemi, erkölcsi ügyeit. Azonban, mint a bennlakás, anyagi segélyezés és a külső, együttes megjelenés közvetlen intézőjének, volt alkalmam megfigyelni azon szellemet, mely az ifjuság körében nyilvánult. — Bizony nem kedvező időben szólok az állami intézetekkel kapcsolatban a mienkről. De verseny van, hadd győzzön a jobb.

Mindenek előtt nem teljesült egészen azon jogos reményem, a mit megnyitó beszédemben kifejeztem, hogy a törvény és kötelesség, pontos, készséges teljesítése nem lesz nehéz, mert „tisztá fogékony gyermek szívével bíró, hamisítatlan igaz eszmevel fegyverzett s felemelő eszményekén lelkesülő ifjuság” van hivatva arra, hogy az írott törvényeknek életet adjon.

Arról győződtem meg, hogy „az is hódolat, sőt nemesebb hódolat a muzsák iránt, ha templomukba nem eresztünk tulságos nagyszámu s meglehetősen profán tömeget”.

Nem a fejletlen, gondatlan gyermekre czélzok itt, a ki játékból, ártatlanul rombol, vagy szennyez. Nekünk sok esetben a házi nevelést kell pótolnunk szülők hiánya, vagy nevelésre képtelen szülők miatt.

Türelemmel és a romlatlan emberi természet iránti bizalommal biztatunk, feddünk, büntetünk azon czéliből, hogy a társadalomnak és a nemzetnek megmentsünk egy néhány tagot, a kik rajtuk kívül másra nem támaszkodhatnak! Ilyen neveletlen, elhanyagolt gyermekek közül n e g y e t k e l l e t t elutasitanunk az intézetből. Ha az állami iskolák ilyen gondot vennének magokra: bizony a statisztika rovatok azoknál is más %-ot adnának a magaviseletből.

Fennebbi ezélszámom egy néhány felnött és erkölcsi imputatio alá eshető tanulóra vonatkozik.

Még van írva, hogy nincs a földnek nagyobb terhe a háládatlan embernél. Az a nemes nagylelkűség, melylyel intézetünk alapítói és pártfogói gondoskodni kívántak a vagyontalan tanuló életpályára juthatásáról: igen sok esetben azt eredményezi, hogy felfuvalkodott, követelő, kegyeletel, hálát nem ismerő ifjak tolakodnak a muzsák hajlékába. Egy római imperatornak nézik Bethlen Gábert s „panem et circenses” kiáltásokkal ostromolják — gyalázva emlékét, ha profan követelésüknek eleget nem tesz.

Meg kellett ezt mondanom egyfelől azért, hogy többé ne számítsen senki arra, hogy itt hálátlansággért „kenyeret és mulatságot” talál; másfelől azért, hogy elégtételt nyerjenek azon derék munkás növendékek, a kiket fennkölt lélek és nemes szív vezetnek az intézet falai között. S örömmel nyilvánítom, hogy a többség ilyen.

A kik az épületeket, gyűjteményeket s reputatiojokat rombolták s beszennyezték, — a kik bizalmunkkal rutul visszaéltek: azok ha még itt vannak: ne menjenek el innen ezen szemrehányás nélkül.

A mi a tanulásbeli előhaladást illeti: szükség feletti dolog arról szólanom, hogy szigorú, de tapintatos vezetés mellett, a tanerők összhangzó közreműködése s a taneszközök folytonos gyarapítása által arra törekedtünk, hogy bármely állami, vagy felekezeti gimnázium növendékeivel a mi növendékeink kiállják a versenyt. Nem is a verseny, hanem multunk és hivatásunk tudata ösztönözt, hogy törekedjünk a középiskolai oktatás által meg-

valósítandó eszmény felé: értelemben, jellemben és kedélyben kiváló derék embereket nevelni a nemzet és az emberiség számára. Ez a magas czél, a mit a középiskolai oktatásnak el kell érnie. 360 növendéket vezetett ide a lefolyt évben a szülői akarat, vagy a nemes czél iránti lelkesedés. Hát bizony sok van olyan is, ki a pályafutásban elbukott, mert nincs elég értelmi ereje arra, hogy a gimnáziumban, e nehéz küzdőterén, képződjék emberré. Más pályát kell választania, melyen sikeresebben érheti el életcélját. Olyan, kit rossz hajlamok és törvénytelen magaviselet miatt ítéletesen kellett elutasitanunk: csak egy volt a gimnáziumban s a törvényszék ítéletét az osztálytársak élénk öröme és közmegelegedése kísérte.

(Vége következik.)

LEVELEZÉS.

Marosujvár, 1887. jun. 14.

(Folytatás és vége.)

Nem tehetem, hogy — a tárgy fonaltól kissé eltérőleg — ezikkiró bírálatánál két dolgot fel ne említek.

A darab Kósza Jutkáját úgy jellemzi: „mindenkitől megvetett, együgyűnek tartott, de azért czéljára atyja gyilkosságának megbosszolására a lépcsőről-lépcsőre előhaladó s azt soha szem elől el nem tévesztő alak.”

Megenged nekem itt is ezikkiró, ha kimondom, — Lukácsi alakjának ilyen ismertetéséért egy kissé — ha megtudná — megaprehendálna. Mert a bosszualás czéljára törekvő alak erkölcsileg nagyon rut; hisz a keresztény világ örök szép, örökigazságát rejtő tanai is ezt tanítják: „a ki téged kövel dob meg, dobd vissza kenyérrel” . . . „bocsásd meg a mi vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek”. Részemről nem is láttam az apa megbosszulására czéltudatosan törekvő alakot „Kósza Jutkában”, hanem láttam: egy kedélyt, szívet, tiszta erkölcsiségét rongyaiban, elhagyatottságában, megvetettségében, is megőrzött alakot, ki arra törekszik, hogy ártatlan atyja s így közvetve az ő nevéhez is tapadt szennyfoltot: a gyilkosságban való bűnösséget lemossa. Kósza Jutka tettének erkölcsi rugója nem szabad, hogy a bosszu legyen, mert akkor keresztényi szere tetünk elfordul tőle, s nagy kár, ha olyannak látjuk és akarjuk bemutatni a keresztényi magasztos erkölcs tan róságára.

Továbbá így bírálok: „a gyilkosok Kondor Máté és Golyvás tán kissé tulvitték a szerepüket; láttuk, hogy nem találták magukat otthon e különös szerepkörben.”

En ugy találok, hogy itt a bírálat „különös” szerfelett, mert ugyan kérem, mi „különös” van egy rafinrozott gazember, s egy lelkiismeret furdalt gyilkos, szerepkörében olyan, hogy a szerepkört különösségénél fogva vigyük tul. Meglehet, hogy én talán tulszigorral bírálok, de ha e két alak személyesítésénél elkövetett hibákat bíráltam volna, így szólok vala:

Kondor Máté intrikája helytelen volt, mert az mestoi, sátnias vala; a paraszt ember ördög lehet, de sátn nem, a lelkiismeret furdalást nem szemrehuzott kalappal, dölíngezéssel alaphosszal adja vissza a jó színész (műkedvelő), hanem arczának s egész lényének azon gyötörtöttségével, mely rendesen egy kis neszre, érintésre, minden czélzatosan kiejtett hangra megriad, elborul, reszket.

És végezetül midőn ismételtelen kifejezném azt, hogy nekem a műkedvelő társulat nemes intencióját, erkölcsi szempontból elléggé nem becsülhető szorgalmát, igyekezetét, buzgalmát kibesbiteni, még csak gondolatomban sem volt és kifejezném azt, hogy én is a legjobb intentionál igyekeztem azoknak működésénél a leghozzáillőbb enyhe mértéket állítani fel: legyen szabad a kritika hatásától írott fejtegetéseit egy kiváló aesthetikusunknak e helyen idéznem: „Mozgást, életet, elevenséget támaszt maga körül (a kritika). Epen mivel irt, gyomlál, megsekközi azt, hogy a mi megmarad, még szebben nőjön. A midőn az egyént hibáért megtámadja: mintegy kényszeríti rá, hogy önmaga megerőltetésével is a benne levő legjobbat kifejlesse hozza. A megcsontult fa csak annál szebben és kareszubbán nő, ha van benne életerő. Az egyik tagad, a másik még jobb alkotásban győzi le amannak tagadásait.

Derzi Jenő.

TANÜGY.

— Iskolai vizsgálatok. *) —

Tövis, 1887. július hó.

Lelekesezéssel és örömmel ragadom a tollat, hogy ama szerencsétlenség között, melyek a közelebbi időben érték hazánkat — valami vigát és örvendeztetőt elmondjak. Nem akarok valamely látszólagosan nagy szerencséről szólani, hanem szólan akarok egy látszólagosan kis fontosságú, de egészben bizonyára az egész nemzet érdeklő dologról. Szólan akarok a tövisi népiskoláról és az ott a múlt héten lefolyt vizsgálatok örvendetes eredményéről. Mert ki ne ismerné el azt, hogy a népiskolák az állam jólétének, a nemzet művelődésének talpkövei és így azok eseményei általános érdekűek.

*) Targyhalmaz miatt késett

Szerk.

Kezdje
Mult
tése alatt ál
számu közön
nem áll teh
ról bírálatot
következtetve
sikerültnek
fáradhatlan
bető. Ugyan
munkái, biz
tikai érzete
egész közön
meg.

Délutá
lehető szá
véve az ott
István ur b
tanulv ez
érthetnek!

Mult
vizsgálata s
ség, nemes
fehértármeg
minden vár
a tanulók s
kes, buzgó
érdeme; ki
lommal és
arra töreke
iránti lelke
mint azt a
kee és a ha
nek őt mor
az is, hogy
is, ki a tan
most egész
gyönyörű, e
és a szemlé
sel eltöltő v
nitványainak
volna bátra
kakiállitassa
melyek ami
nagys. tanf
végével a le
ugy a látott
elmondható
készsége és
hatlan tevé
hasznos írá
het az oly
nak élő és
nitónót bír

Délutá
nagy közön
eredményér
cséret, anu
uralkodó já
lévén, me
igyekezett
tottak.

A viz
be, mely u
nokság elm
tönök le
tagjainak
Kiemelve
nevelésnek
én magam
kedjenek
iránti hajl
volutkban
tenni a tan
ifju és haj
kezdés és
talaj és ge
meki szív
melyet ha
hanyagolt
munkába
téphetjük
Horatius e
servabit o
azon illato
hogy a tan
érhet el se
que infund
dik.) —

Mult
vizsgálat
teket és c
tanítónő O
Délutá
fuoesztály
tet kell n
tanulók m
ban való

Kezdem tehát elől:

Mult hó 20-án délelőtt Turturean Mari k. a. vezetése alatt álló román leányiskola vizsgája folyt le szép számu közönség jelenlétében. A román nyelvet nem értve, nem áll tehetségemben és nincs jogom az ott hallottakról bírálatot mondanom, azonban a tanulók feleletéből következtetve és a mások véleménye alapján, a vizsga jól sikerültnek mondható, mi bizonyára csak is a tanítónő fáradhatlan tevékenységének és buzgalomának volt köszönhető. Ugyancsak csinosak voltak a tanulók kiállított kézimunkái, biznyságot téve a tanítónő műzslése és aesthetikai érzetéről és annál inkább kielégítve a jelenvolt egész közönséget, mivel ez iskola csak ez évben nyílt meg.

Délután a román fiúiskola vizsgálatá folyt le meglehetősen számu közönség előtt jó sikerrel, mi tekintetbe véve az ottani tanulókat, bizonyára csak tanító Krischan István ur buzgó működésének köszönhető. Vajha csak a tannyelv ez iskolákban olyan lehetne, melyet én is megérthetnék!

Mult hó 27-én az állami iskola leányosztályának vizsgálatá szépen díszített termekben, nagyszámu közönség, nemes tanügybarátok, és nagys. Gáspár János alsó-fehérvármegyei tanfelügyelő jelenlétében kitűnő sikerrel, minden várakozást kielégítve, sőt felülmulva sikerült, mi a tanulók szorgalma mellett bizonyára csak ez iskola lelkes, buzgó tanítónőjének Tóth Amália kisasszonynak az érdeme; ki kimeríthetlen odaadással, fáradhatlan buzgalommal és szorgalommal, föláldozva még szünnapjait is, arra törekedett, hogy a várakozásokat kielégítse és pályája iránti lelkesültségből tanítványait azon niveaura emelje, mint azt a mult vizsgán is láttuk, hogy oly derék, lelkes és a hazának hasznos honleányokat neveljen, amilyeneket őt mondhatjuk. Dicsőretek kell megemlítenem itt azt is, hogy volt ez osztályokba járó tanulók közül olyan is, ki a tanév elején semmit sem tudott magyarul és most egész correct feleletet hallottam tőlük. De mily gyönyörű, elegáns laikust és szakértőt egyaránt meglepő és a szemlélt nagyszámu közönséget benső megelégedéssel eltöltő volt fennnevezett tanítónő által rendezett tanítványainak munka-kiállítása is, mely megmérkőzhetett volna bátran és bizonyára bármely nagyobb városi munkakiállítással. Voltak itt nagy számban olyan munkák, melyek amily szépek, ép oly hasznosak az életben, mi a nagys. tanfelügyelő ur figyelmét sem kerülve ki, a vizsga végével a legnagyobb megelégedésének adott kifejezést, ugy a látottak, mint a hallottak felől, szóval itt valóban elmondható „Opus laudat magistrum“. A tanulók munkássága és szép munkái bizonyára csak a tanítónő fáradhatlan tevékenysége, lelkesedése, minden szép, jó és hasznos iránti hajlamáról tanuskodik és valóban örvendhet az oly helység, mely ily ügybuzgó és csak hivatásának élő és ezáltal népe és hazája jólétét előmozdító tanítónőt bir körében.

Délután a fiúiskola osztályainak vizsgája szintén nagy közönség jelenlétében szép sikerrel folyt le, mely eredményért Kiss Elek tanító urat illeti legnagyobb dicsőretek, annál is inkább, mivel az utóbbi hetekben az itt uralkodó járvány miatt tanítványai nagyobb része beteg lévén, megkötözött szorgalommal és buzgalommal igyekezett a hátramaradtakkal kipótolni az elmulasztottakat.

A vizsgákat a nagys. tanfelügyelő ur beszéde zárta be, mely után tek. Boér Jenő ur a helyi iskolai gondnokság elnöke mondott még köszönetet a tanító és tanítónőnek lelkes fáradozásukért, valamint a gondnokság tagjainak az iskola évközbéli szorgalmas látogatásukért? Kiemelve ugy ő, mint nagys. tanfelügyelő ur, a családi nevelésnek fontos voltát az iskolai nevelésre. Es e helyen én magam is bátorodom kérni a t. ez. szülőket, törekedjenek korán beoltani gyermekeikbe a szép és jó iránti hajlamot, igyekezzenek őket legalább természetes voltukban megtartani és legalább ezáltal könnyebbé tenni a tanítónak az oly terhes munkát, hogy az legalább ifju és hajlékony és meg nem romlott csometét kapjon kezébe és idomítsa akarata szerint, nem pedig a rossz talaj és gondozás által elhanyagolt kórót. Mert a gyermeki szív hasonlítható egy puszta, de jó talaju réthez, melyet ha jól mivélünk, szép leend vetése, deha az elhanyagolt mivélés után akarunk mivéléséhez látni, sok munkába kerül, míg csak a dudvát és mérges füvetek kitéphetjük belőle. Jól meg kell jegyezni minden szülőnek Horatius eme mondását: „Quo semel est imbuta recens servabit odorem testa diu“ (sokáig megtartja az edény azon illatot, melyet uj korában egyszer már felvett) és hogy a tanító némelykor minden buzgalma mellett sem érhet el semmit némely gyermeknél, mert a „quodcumque infundis, accescit“ (bármit öntesz belé, megsavanyodik.)

Mult hó 28-án délelőtt a róm. kath. leányosztálya vizsgázott szintén szép közönség jelenlétében. Jó feleletet és csinos kézimunkát láthattunk, szintén csak a tanítónő Olescher Eugenia kisasszony érdeméül tekinthető.

Délután a fiúosztály, — tekintetbe véve, hogy a fiúosztály tanulóinak nagy része román ajku — köszönetet kell mondanunk Kasleder Ferencz tanító urnak, a tanulók magyar nyelvben, ugyszintén a más tantárgyakban való előmeneteléről.

Miután e kedves kötelességemnek a vizsgákról referálni eleget tettem, engedjék meg tanító kisasszonyok és urak, hogy a magam és ez egész helység nevében is köszönetemet fejezzem ki fáradhatlan odaadásukért és göröngyös pályájukon való sikeres működésükért; engedjék, megkérnem önöket, tartsák meg ezután is buzgalmat e törvises és némileg hálátlan pályán, hogy nemes honfi és leányokat neveljenek a hazának és kifejtsék bennök azon értékes csírat, melyből majd a haza, nemzeti nyelv és művelődés iránti szent szeretet sarjadzik elő. Hadd remélhessük, hogy a jövőben is miudegyiknél oly jó feleletet halljunk és oly szép munkákat lássunk, mint amilyeket különösen az állami iskolában látni és hallanunk alkalmunk volt.

Es országszerte mindenhol ily buzgalmat és hazafias irányt láthatnánk a népnevelés, mint az államok jólétének e legfőbb eszközlője körül, akkor talán még azt is elmondhatnók a legnagyobb magyarral:

„Magyarország nem volt, hanem lesz.“

Kivánom tehát, hogy a mindenható önök e szent és hazafias cél elérésére erőben és boldogságban sokáig éltesse és ha talán nem is fognak kellő látható jutalmat nyerni, meg fogják találni jutalmukat saját nemes lelkükben, azon kellemes érzethen, hogy hazájuk jólétét elősegíteni törekedtek.

Egy tanügybarát.

Nyilatkozat.

A „Pesti Hírlap“ július 9-iki 187-ik számában lévő azon hírral szemben, hogy azon esetre, ha báró Kemény Gábor ő nagyméltósága a mandatumat nem tartaná meg, — egy a magyarigeni választókerület szabadalvú pártja engem fog felléptetni; kijelentem, hogy bármennyire is megtisztelő minden emészen érző s hazáját szerető honpolgárra nevezve polgártársainak ilyenmü bizalma — helyzetemnél és viszonyaimnál fogva még ha ily ajánlat tétetett volna is, — el nem fogadhatnám. Miután pedig én egyetlen lépést, avagy bár szót sem tettem arra nézve, hogy ily ideája támadhasson valakinek, a fennebbi hírlapi értesítést ugyanazon hírközlők és ismeretes ellenégeim czélzatos gyártmányának kell kijelentem, kik a báró Kemény Gábor ő nagyméltósága jelöltsége és választása miatt az „Ellenzék“-ben oly sok durva insinuatívában s alaptalan megtámadásban részesítettek.*)

Magyarigen, 1887. július hó 11-én.

Köblös Miklós.

VEGYES HIREK.

— Adomány megyénkbeli óvodáknak. Báró Kemény Gábor ő nagyméltósága, a magyarigeni választókerület képviselője, a Borbándon már szép sikerrel működő, a Vajdasán még csak keletkezöben levő óvoda segélyezésére 5—5 száz forintot adományozott. Örömmel jegyezzük fel e szép hazafias ténnyt, mely hivatva van arra, hogy szélesebb körökben is érdeklődést keltsen a kisdetek megóvásának nagyfóntosságú, de nálunk elhanyagolt ügye iránt. Az adomány átadása ünnepélyes módon történt, — amennyiben b. Kemény Kálmán főispán ő mlga., b. Kemény Gézával, b. Kemény Endre országyűlési képviselő és Csató János kir. tanácsos, alispán társaságában előbb Vajdasán, azután Borbándon, az illető járási főszolgabíró ural az érdekelte közönség jelenlétében adta át az adományt, — melyet ő exelentiája, választókerületének ezen két kiváló helysége lakóinak humánus intézményét kívánta nemes szívűen gyámolítani.

— A műkedvelő társulat, — mint értesülünk — folyó hó 24-én táncvizsgálommal egybekötött köröstélyt rendez. Közreműködnek Barabás Angyalka k.a. (Farkas Ödön két szép műdalával) Szöllösi Ida k.a. (Uj magyar népdalokat énekel Varga Józseftől). Lesz zongorajáték 4 kézre Vincze Danielné urhölgy és Barabás A. k.a. által; a női kar pedig be fogja mutatni az idei szezión legérdekesebb zenei ujdonságát: a „Tavas érkezését“ című daljátékokat. Irta Váradi Antal, zenéjét szerző Erney József) mely éppen a közelebb lezajlott zárünnepélyeknek volt óriási tetszést keltő darabja több fővárosi zene-intézetben. — A rendkívül érdekesnek ígérkező másorra előre is felhívjuk közönségünk figyelmét.

— Telegdi Márton, abrudbányai derék kereskedő a tanügy iránti buzgóságának szép jelét adta, midőn a zárvizsgák alkalmával 41 drb jutalmat szolgáló könyvet s más taneszközt bocsátott az iskolai előjáróság rendelkezésére, hogy azokkal a jó előmenetelű tanulókat megjutalmazza.

— A balázsfalvi tanító-képezde 47 hallgatója közül 39-en tették le jó eredményrel a tanképesítő vizsgát s a mi méltán kiemelendő, valamennyien renkívüli szorgalommal foglalkoztak a magyar nyelv tanulásával, s abból igen jó eredményrel vizsgáztak.

*) Ezzel kapcsolatban magunk is nyilváníthatjuk, hogy az „Ellenzék“-ben, hol Magyarigenből, hol Sárdról, hol Zalatharól keltezett, — aljas bosszu által vezérelt hazug közlemények, írónak a legjobb válasz: a helyzettel ismerős közönség megvető érzelme. Szerk.

— A gyulafehérvári önkéntes tűzoltó-egylet 1887. évi július hó 17-én d. e. 8 órakor rendkívüli közgyűlést tart az őrtanyán. Tárgysorozat: a parancsnokság lemondása. Mi is az alapszabályok 15. §-a értelmében közhírré tétetik. Az önkéntes tűzoltó-egyletnek. Gyulafehérvárt. 1887. évi július hó 7-én tartott üléséből.

— A m.-csügedi és torozéki tűzkárosultak részére P a p J ó z s e f u r, a marosújvári polgári olvasóköri jegyzője, — 4 frt 10 krt küldött be, melyet beszolgáltattunk a nagys. alispán urhoz.

— Az állami női tanító-képezdebe, a közoktatásügyi miniszter legújabb rendelete szerint, ezután csak oly növendékeket vesznek fel, kik a polgári iskolában, vagy a felsőbb népiskolában 4 évet jó eredménnyel végeztek.

— Csóka Sándor színigazgató, engedélyt kért a városi tanácstól, hogy jól szervezett társulatával, mely a vidéki legjobb erőkből van összealkotva, a szeptemberi idény alatt előadásokat rendezhessen. Közönségünk a jó társulatokat, mint a közelebbi példa is igazolja, erejébe mérten támogatni szokta, s így hisszük, hogy Csóka jó híriú társulatát is szívesen látja.

— Betörés. Cselkedte P a l k ó János, b. Splényi Henrich rég elesapott legénye 12-én este bement volt gazdája udvarára s azután szépen beült az istállóba míg esőndes lett minden. Akkor egy ajtó üveges ablakának fakeretét lejesztette s az üvegábla egyik sarkát kitörve, az ajtót kinyitotta. Zsebre pakolt 2 órárt, — és a fellejzített asztalból egy marék tallért, — eltávozván feleségével Tóvisra, ottan Szászsebes mellé, Péterfalvára szöközött. Hajl! de mindhába! 14-én délelőtt már a vármegye tömlőzében ült és Z. Szócs Sándor rendőrfőnökömnek alkalma lett ügyes nyomozásának sikeres eredményét az önkéntes bevallás által is beigaaztatni. Kérjük a mult hetű szalonra és sonka tolvaj urat is előkeríteni.

— Konyhatüz ütött ki a Barabás Józsefné várszegutezai házában a tűzetrakó cseléd gondatlansága miatt, mely a konyhában s a konyha felett felhalmozott sok éghető anyag miatt s az uralkodó nagy szárazság mellett, könnyen válhatott volna nagy veszély forrásává. Szerencsére az összefutott szomszédok gyorsan eloltották a kitolulni kezdő lángokat mielőtt a fedélzetet meggyújtották volna s így a kivonult tűzoltóknak mi teendőjük sem volt. Jó lesz a rendőrségnek utána járni, hogy a kiadott rendelet szerint van-e minden telken vízzel telt edény készen s a hol nincs, intézkedni, hogy legyen.

— Az utcái petroleum lámpák kigyulása is igen gyakori esemény kezd lenni a várszegutezében s folyton nyugtalanítja az ottani lakókat. Nem tudjuk, hogy az égő rossz szerkezete, a hiányos tisztogatás, vagy a használt kőolaj silánysága, vagy e három tényező együttes közreműködése okozza-e a kellemetlen jelenséget, de tény, hogy az igen gyakran előfordul s pedig némely lámpánál többször egymásután. Igy a 338-dik számu ház ersze alá erősített lámpa pénteken esti 10 órakor mintegy 10 napalatt negyedikszor kezdett ijeszto módon lángolni, kormos füstfellegel eresztve maga körül. Nyomban nagy láma s utcai csödület keletkezett. Miután lecsavarással a lángot elfojtani nem sikerült, reávetett ruhával igyekeztek kioltani, de a lámpa a támadt léghuzamtól még nagyobb lánggal égett s nagy durranással szétlőtte magát. A nagy hősegtől a ragasztó ón megolvadt s a szét vált oldalak egyenként zuhantak a földre. A kiömlött petroleum lángja majdnem az erszig csapott fel. Igy vívodott szegény lámpa a halállal, míg egy bátor szívű szolgáló egy ruddal megadta neki a kegyelem csapást. A nagyszámu körülállók közül szerencsére senki sem sérült meg. Ha e bajon egy kis utánjárással segíteni nem lehetne, méltán töprenghetne minden ntezalámpával megtisztelt háztulajdonos Hamlatként a felett, hogy mi jobb? tüni-e (lám pa nélkül) a sötétség ijedelmeit, vagy (lámpával) remegni folyton a leégéstől?

KÖZGAZDASÁG.

Pályázati hirdetés.

Van szerencsém a t. érdeklődő közönséget értesíteni, hogy a n.-enyedi m. kir. vinczellérképezde 3 évi tanfolyamát f. év augusztus 13-án tartandó zárvizsgával 7 növendék végzendit, kik a gyümölcstenyésztés-, szőlőművelés és borászatban, mellesleg a zöldségtermelés és kádármunkában is oktatást nyervén, méltányos díjazás mellett állást foglalni óhajtanak. Ez irányban megkeresések, alólírt igazgatóságához intézendők. — Ugyancsak fentnevezett intézetben az 1887. év október hó 15-én kezdődő uj tanfolyamra 9 fél-államköltéses tanuló felvételére ezenell pályázat nyitattik. — Felvételi kellékek: 1.) Tizenhat évet betöltött életkort igazoló keresztlevél. — 2.) Erős, egészséges, munkát bíró testalkat és védhímlővel beoltásról tanuskodó orvosi bizonyítvány. — 3.) Legalább 4 elemi osztály sikeres végzését igazoló iskolai bizonyítvány. — 4.) Születési hely községi előjárói által kiállított erkölcsi-bizonyítvány. — 5.) Szülők vagy gyámok beleegyezése, illetve ama kötelező nyilatkozata, melynél fogva a felvett növendék az intézetet 3 év eltelté előtt csak az intéző felügyelő bizottsága és igazgatósága beleegyezésével hagyhatja el. — 6.) Jelzett bizonyítvá-

nyokkal felszerelt folyamodványok legkésőbb szeptember hó 30-ig, a nagyenyedi m. kir. vinczellérképezde igazgatóságához intézendők, honnét a folyamodók fel- vagy esetleg fel nem vételükről rövid idő alatt értesíteni fognak. — 7.) Fehérnemű és egyéb ruházatról, nemkülönbön író- és egyéb szükséges kisebb eszközökről a tanuló maga köteles gondoskodni, ágát, ágyneműt és törülközőt az intézettől nyer. — 8.) A félőztöndíjas tanulók az élelmezővel kötött szerződés alapján rendes ebédet és vacsorát kapnak. Kenyérről, reggeli- és mosatásról azonban maguk tartoznak gondoskodni. — Jegyzet. Katonai kötelezettségnek eleget tett, vagy attól menteknek, nagyobb képzettségűeknek, kádármesterséget tanultaknak a felvételben előny adatik. A vinczellér-képezdének tulajdonképeni czéla és feladata a kis szőlő birtokosok fiainak tanítása és nevelése volna, mely üdvös czél azonban sajnos eddig még nem éretett el a mennyiben épen a kiknek leginkább szükségük volna reá a kis szőlő birtokosok fiai legritkábban lépnek ezen intézetekbe. Miután én ezen haladásukra gatlólagható sajnos körülmény okát nagyrészt a kiképzetés hosszú idejében vélem feltalálhatni: azért is czélszerűnek láttam az enyedi képezde tantervét akép szervezni, hogy a szaktantárgyakat illetve a gyümölcsstermelést, szőlőművelést és borászatot bárki is egy tanévfolyása alatt hallgathassa. Ennélfogva az intézetbe ugynevezett rendkívüli tanulók is vétetnek fel, kik a tanórákon, gyakorlati okmutatások és munkákban mint a rendes tanulók részt venni kötelesek, bizonyítványt azonban csak az intézet körében töltött időről és kifejtett szorgalmukról nyernek. — A rendkívüli tanulók lakás, élelmezés és egyéb szükségleteikről maguk tartoznak gondoskodni, hely esetén az intézetben ingyen lakást, ellátást pedig az intézeti élelmezőnél havi 14 frtért nyerhetnek.

A m. kir. vinczellér-képezde igazgatóságától.
Morágyi István,
igazgató tanár.

Egy új magyar vetőgép diadala.

Fővárosi levelezőnk írja. Az az örvendetes lendület, mely hazai gépgyártásunk terén tapasztalható, napról-napra fokozódik. A lendületről élénk képet nyújtott annak idején az orsz. kiállítás géposztálya és ott első helyen a hazai Schlick-féle gépgyár és vasöntőde részvény-társulat, melynek tárgyai még a külföldi figyelmét és felkeltették.

E gyár volt az, mely a Schlick-féle (Krumpach szab.) 3-as és 2.5s ekéket bevezette és 4 év alatt nemcsak 35 első díjat nyert velök, hanem a külföldi hasonló gyártmányokat kiszorította.

A minap megtartott hatvani ekeversenyen e gyár eddigi diadalaihoz egy újabbat fűzött, amennyiben a Schlick-féle ekék a Clayton & Schuttelworth, Eckert, Howard, Gubic, Sack stb. félével szemben 2 első arany-, 1 ezüst-, 1 bronzéremet és 1 díszoklevelet nyertek. Ez alkalommal mutatta be a gyár új Schlick-Havas-féle „Triumph” sorvetőgépét is szabadalmazott gördülő vetősaruival, melyek a jelen volt nagy számu szakértők között nagy feltűnést keltettek és elsőrendű aranydíszoklevéllel jutalmaztattak. E gépnek számos előnyeit itt leírni hosszadalmas volna és a Schlick-féle gyár Budapesten szivesen ad a levélben hozzáfutóló érdeklődőknek bővebb felvilágosítást. Itt csak röviden megjegyezzük, hogy a gép rendkívül egyszerű és könnyű szerkezettel bír a régi kiváló vetőkorongok helyett rovátkos vetőhengerekkel van ellátva, melyek valamennyi magvetésre használhatók, a fogaskerekek — a gazdák e folytonos rémei — lehetőleg kerülve vannak, a magot a vetőkészülék nem zuzza, a Schlick-Küzdényi-féle szab. gördülő vetősaruk rendkívül megkönnyítik a gép járását, a legtöbb talajban nélkülözhetővé teszik a tövisborona használatát, a leggazosabb földben is fennakadás és tisztogató munkás nélkül használható áruk, ára aránylag kisebb minden más szerkezetnél, szóval megbecsülhetetlen előnyökkel bírnak, különben pedig közönséges vetősarukkal is készülnek. E kitűnő gép, mely mint értesítünk, a németpalánki kiállítás is elsőrendű kitüntetésben részesült, hivatva lesz hazai gépgyártásunknak újabb lendületet adni.

A külföldi pótkávé ártalmassága.

A fővárosból következőket írják lapunknak. Az utolsó időben különösen a melegebb időjárás beálltával mind gyakrabban fordulnak elő olyan esetek, hogy a kávéval élőkét gyakran a rosszullétnek feltűnő jelei lépik meg, a mely állapot hosszabb idő alatt rendes gyomorhajjá fajul. Az ez irányban eszközölt vizsgálódások következtében aztán rájöttek, hogy e bajt a külföldi pótkávé használata

okoza azért, mert a külföldi gyárosok óriási készletei gyakran egy évig fekszenek raktáron és hosszú ideig vannak utban, míg a vevő kezeibe kerülnek. Tekintve már most, hogy e külföldi pótkávék csaknem kivétel nélkül festékanyagot és szirupot tartalmaznak, a hosszú időn át fekvő anyag, ezek következtében erjedésnek indul, mely azonban külsőleg észre nem vehető, hanem csak káros következményeiben, melynek állandó használatánál előbb-utóbb megbosszulják magukat. A főváros közönsége ezt most már bekezdni látni és ez okból bizalommal fordul Szaládi Antal tekintélyes fővárosi pótkávégyárhoz, kinek mintaszerűen vezetett gyára egyszerűen lehetetlené teszi azt, hogy a megrendelő 3 naponál idősebb kávéát kapjon. „Hungária” nevű gyógykávéjáról, mely rendkívül kellemes íze és fej, gyomorhajjok s emésztési zavarok elleni kitűnő hatásáról nemcsak ismeretes, de számos fővárosi orvos kezelőjeinek ajánlatik is, már annyit és oly alaposan írták, hogy itt erre bővebben kiterjeszkedni fölöslegesnek tartjuk. Szaládi-féle pótkávéjáról pedig, (melyet sokan „magyar Frank”-kávének neveznek, pedig annál sokkal jobb és tisztább), csak annyit jegyzünk meg, hogy jobb, kellemesebb ízű és a mi fő, egészségesebb minden más pótkávéval, míg ára amazokéval egyenlő vagy olcsóbb. A Szaládi-féle gyártmányok ma már a vidéken is minden nagyobb fűszerkereskedésben kaphatók, de tisztelt háziasszonyaink nemcsak a saját érdekükben, hanem a hazai ipar előmozdítása érdekében is fognak cselekedni, ha következetesen Szaládi-féle kávéét kérnek és más gyártmányt nem fogadnak el, mert a t. kereskedő urak nagyobb része csak azért nem vesz tudomást e hazai termékről, mert a külföldi után talán több jutalékot kap.

FELELŐS SZERKESZTŐSÉG:

Dr. MAGYARI KAROLY
SZILÁGYI FARKAS TÜRÖK BERTALAN

Kiadó-tulajdonos WOKÁL JÁNOS

HIRDETÉSEK.

Sz. 6776—1886.
tkvi.

Árverési hirdetmény.

A nagyenyedi királyi járásbíró, mint telekkönyvi hatóság közölni teszi, hogy

HORVÁTH GERGELY végrehajthatónak KORLÁTS TÓMA végrehajtást szenvedő elleni 75 frt 65 kr tőkekövetelés és járuléka iránti végrehajtási ügyében balázsfalvi kir. járásbíróhatóság területén levő, a farkastelki 67. sz. tkvben A+ 2—282. rendszám alatti fekvőkre az árverezést 509 frt 60 krban ezennel megállapított kikiáltási árban elrendelte és hogy a fentebb megjelölt ingatlanok az

1887. évi július 27-ik napján délelőtt 9 órakor

Farkastelke község házánál megtartandó nyilvános árverésen kikiáltási áron alól is eladatni fognak.

Árlejtési hirdetmény.

Alsófehérmegye közigazgatási bizottsága folyó évi július hó 13-án tartott ülésében 616. sz. alatt kelt határozatával a Nagyenyed-toroczkói törvényhatósági ut nyirmezői szakaszánál árvíz által elmosott utréz helyreállítását . . . . . 883 frt 57 kr ;

a 623. szám alatti határozatával pedig, ugyanazon törvényhatósági ut sziklaszorosában levő szakasza egy részének kiépítését . . . . . 3000 forint költség-összeg erejéig engedélyezte.

A fenn említett munkálatok foganatosításának biztosítása czéljából az 1887-ik évi július hó 29-ik napjának délelőtt 10 órájára az alsófehérmegyei m. kir. állam építészeti hivatal helyiségében tartandó zárt ajánlati versenytárgyalás hirdettetik.

Versenyezni ohajtók felhivatnak, hogy a fennebbi munkálatok külön-külön, vagy az egésznek együttes elvállalására vonatkozó, az engedélyezett költség után számítandó s részletes feltételekben előirt 5%-nyi bánatpénzzel ellátott zárt ajánlataikat, — melynek borítékívén határozottan megjelölendő, hogy az ajánlat mely munkálatra tételik, — a kitűzött nap délelőtt 10 órájáig a nevezett hivatalhoz annyival inkább igyekezzenek beadni, mivel a későbbben érkezettek figyelembe nem fognak vétetni.

A szóban forgó építkezésekre vonatkozó tervek és költségvetések a nevezett m. kir. állam építészeti hivatalnál a rendes hivatalos órákban megtekinthetők.

Alsófehérmegyei kir. állam építészeti hivatal.

Nagyenyeden, 1887. július hó 15-én.

Venni szándékozók tartoznak az ingatlanok becsárának 10 %-át végrehajtható kivételével, készpénzben, vagy az 1881. évi LX. t.-cz. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi november 1-én 3333. szám alatt kelt igazságügyi-ministeri rendelet 8. §-ában kijelölt óvadékképes értékpapírban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. évi LX. t.-cz. 70. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt szolgáltatni.

A kir. járásbíró, mint telekkönyvi hatóság.

Nagyenyeden, 1886. évi december 24.

Szentpáli Károly
kir. aljárásbíró.

Én, Csillag Anna

185 ctm. hosszú óriási Loreley-hajammal, melyet az általam föltalált kenőcs 14 havi használata után nyertem, mely megakadályozza a hajkihullást, elősegíti a hajnövést és erősíti a hajbőrt, uraknál elősegít egy teljes erős szakálnövést, rövid ideig való használat után a hajnak, valamint a szakálnak természetes színt és sűrűséget kölcsönöz és megővja a korai őszüléstől a legmagasabb korig. Egy köcsög ára 50 kr, 1 frt, 2 frt. Postával küldés naponként a pénz előleges beküldése, vagy postautánvétellel az egész világba.

CSILLAG és TÁRSA,
BUDAPEST,
király-utca 26.

3—20

Huzás már Pénteken

Kincsem á 1 frt II sorsjegy 10 frt
csak

Főnyeremény készpénzben

50-000 frt

10.000 frt 5000 frt 20% lev. 4875 frt nyeremény.

Kincsem Sorsjegyek kaphatók

A magyar lovaregylet sorsjegy-irodájában:
Budapest, vácz-utca 6. sz. és Wokál János úr
könyvkereskedésében Nagyenyeden. 11—11

Szer
A KI
lap
közli
K
Wokál
az elő
bérm
Kézír
A
(B.)
azoknak
788,970-
zó“ 380,
üzletvezet
alatt szer
nünk, hog
15.642,10
nagy szá
tekintettel
kintélyes
lam kivál
csak azér
lehet mo
hanem fo
tásánál f
inkább át
szorgalmá
zetségeit
buzdításá
mélto áld
ipariskolá
tüzése m
intézkede
a magyar
mindig ne
kintettel
Es é
másfelől a
lönösen a
között az
a küzdele
sától lehet
sék, hogy
ségletét —
kielégíteni
és tudva,
egyes álla
kezdetek
déli iparo
jukban lé
áruccikk
czikkünk
el is érhe
végre töm
naszok er